

Nr 137.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående kronans deltagande i en andra reglering av sjön Torrön; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Departementschefen, statsrådet Forslund anför:

Genom brev den 16 maj 1930 bemyndigade Kungl. Maj:t, efter riksdagens medgivande, vattenfallsstyrelsen att för kronans räkning avsluta avtal rörande reglering av sjön Torrön i huvudsaklig överensstämmelse med ett av vattenfallsstyrelsen med skrivelse den 14 mars 1930 framlagt förslag. Enligt detta beräknades den föreslagna regleringen draga en kostnad av 1,200,000 kronor,

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 137.

däruv på kronans fall i Indalsälven, inklusive den till inköp föreslagna Näveredeforsen, skulle belöpa 457,000 kronor.

I skrivelse den 22 februari 1937 har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att för kronans del underteckna avtal om en andra reglering av sjön Torrön i huvudsaklig överensstämmelse med ett vid skrivelsen fogat förslag till avtal.

Rörande den första regleringen av sjön Torrön torde jag få hänvisa till innehållet i proposition nr 237 år 1930. Här torde endast behöva erinras om följande:

Indalsälven bildar mellan Storsjön och älvens utlopp i havet en sammanlagd fallhöjd av något över 292 meter. Emellertid försvåras i hög grad ett rationellt utnyttjande av vattenfallen i älven däruv, att avrinningen i densamma betydligt växlar. Under högvattentiden — senare delen av våren och sommaren — är vattentillgången mycket riklig, under det att under lågvattentiden vattentillgången är avsevärt reducerad. I syfte att åvågabringa ett rationellt utnyttjande av vattenkraften bildades år 1920 bland ägarna av vattenfall i älven »Indalsälvens regleringsförening u. p. a.», i vilken förening vattenfallsstyrelsen för kronans vattenfall i älven ingick såsom medlem. Av vattenfallsintressenterna uppgjordes därefter, sedan vissa utredningsarbeten dessförinnan verkstallts, ett förslag till avtal rörande kostnaderna och sättet för Torröns reglering. Sedan riksdagen därtill lämnat medgivande, godkändes avtalet i kronans vägnar av vattenfallsstyrelsen. Avtalet innebar i huvudsak följande:

Delägarna skulle förbinda sig gent emot varandra att inom viss tid ingå till Mellanbygdens vattendomstol med ansökan om tillstånd till reglerande av avrinningen från sjön Torrön och utförande av därför erforderliga arbeten, allt i överensstämmelse med visst angivet förslag.

De delägarna tillhöriga strömfällen eller delarna av strömfall å sträckan Liten—havet skulle i avseende å regleringsföretaget utgöra en samfällighet med skyldighet för ägarna att, på sätt närmare stadgades, taga del i kostnaderna för företaget. Samfälligheten skulle bestå av närmare angivna, delägarna tillhöriga strömfall eller delar av strömfall med relativtal, angivande båtnad och bidragsskyldighet per fallhöjdsenhet.

Delägare i vattenregleringsföretaget skulle vara skyldig att allteftersom han bebyggde strömfall på sträckan Liten—havet, vare sig det tillhörde honom eller annan, bidra till kostnaderna för företaget med så stor del, som svarade mot förhållandet mellan av delägaren utbyggd fallhöjd, multiplicerad med förut angivet relativtal, och summan av de av delägare vid varje tillfälle utbyggda fallhöjderna, på samma sätt reducerade.

Med kostnaderna för företaget förstodes de verkliga anläggningskostnaderna utan hänsyn till inträdd värdeminskning ävensom årliga kostnader, avseende tiden efter bidragsskyldighetens inträdande. Delägare finge alltså icke påfordra tillämpning av femte stycket i 6 § 3 kapitlet vattenlagen.

Strömfall skulle anses bebyggt, då turbinerna i därstädes uppfört kraftverk kunde vid kontinuerlig drift tillgodogöra en tredjedel av den genom regleringen vunna ökningen i vattenmängd, varvid nämnda ökning skulle hänföras till en utbyggnadsvattenmängd med en varaktighet av i medeltal nio månader per år efter regleringens genomförande.

Såsom vid kraftverk utbyggd fallhöjd skulle anses skillnaden mellan vattenhöjden vid den punkt, där drivvattnet avleddes från vattendraget till kraftverket, och vattenhöjden vid den punkt, där drivvattnet återfördes till vattendraget, allt vid en vattenföring av tio sekundliter per kvadratkilometer av tillrinningsområdet.

Arbetena för genomförande av nu nämnda sjöreglering hava omhändertagits av Indalsälvens regleringsföretag u. p. a. Av den beräknade kostnaden för sjön Torröns reglering, 1,200,000 kronor, skulle vid en utbyggnad av kronans vattenfall i Indalsälven å kronans fallandelar komma att belöpa följande ungefärliga kostnader nämligen:

	Kronor.
Kattstrupeforsen	16,000
Skärhälls- och Midskogsforsarna	124,000
Stuguforsen	34,000
Stadsforsen	119,000
Osteråsforsarna	96,000
	Summa kronor 389,000

A de av kronan sedermera inköpta andelarna i Näveredeforsen skulle belöpa ett belopp av 68,000 kronor.

I sin förutnämnda skrivelse den 22 februari 1937 har *vattenfallsstyrelsen* till en början anfört:

Den sålunda avtalade regleringen av Torrön har numera genomförts, varigenom skapats ett magasin i nämnda sjö mellan höjderna + 15.5 meter och + 8.0 meter över visst jämförelseplan. Emellertid blev det för intressenterna snart klart, att man kunde för en ganska måttlig kostnad vinna en ytterligare fördel genom en sänkning av den nedre dämmningsgränsen och därav följande ökning av magasinets storlek. Planer till denna andra reglering av Torrön hava nu utarbetats, utvisande en kostnad av omkring 650,000 kronor, varav på vattenfallsstyrelsens fall skulle belöpa ungefär 243,000 kronor enligt följande fördelning:

	Kronor.
Kattstrupeforsen	8,580
Skärhällsforsen	22,390
Midskogsforsen	33,340
Näveredeforsen	35,270
Stuguforsen	14,440
Stadsforsen	71,230
Osteråsforsarna	57,690
	Summa kronor 242,940

Rörande fördelarna för kronan av det ifrågasatta regleringsföretaget har vattenfallsstyrelsen hänvisat till sin förutnämnda skrivelse den 14 mars 1930, samt därjämte framhållit, att den ytterligare regleringen innebure, att vattenföringen under lågvattenperioder i medeltal ökades med omkring 20 sm³, motsvarande exempelvis i Stadsforsens kraftverk omkring 4,300 kW. Det måste alltså, anför styrelsen, vara ur kronans synpunkt fördelaktigt, att jämväl denna andra reglering av Torrön genomfördes. Då Stadsforsens kraftverk väntades komma i drift redan hösten 1939 såsom den första av kronans anläggningar i Indalsälven, hade Torröns fortsatta reglering redan nu ett aktuellt intresse för kronan.

Förhållandet mellan intressenterna inbördes är avsett att liksom vid sjön Torröns första reglering ordnas genom ett avtal, vartill förslag uppgjorts

och finnes bilagt styrelsens skrivelse. Avtalsförslaget torde få fogas såsom bilaga till dagens statsrådsprotokoll. Då alla detaljer, anför styrelsen vidare, ännu icke hunnit slutligen genomarbetas men framläggande av avtalsförslaget för riksdagen icke syntes böra fördröjas, ville vattenfallsstyrelsen emellertid framhålla, att smärre ändringar i avtalet kunde visa sig behöfliga och lämpliga. De detaljerade bestämmelser angående regleringsföretagets organisation, som återfunnes i det avtal, som fogats till vattenfallsstyrelsens skrivelse om Torröns första reglering, vore ej längre erforderliga, enär företaget vore avsett att ingå som ett delföretag under Indalsälvens regleringsföretag u. p. a., vars stadgar redan vore vederbörligen fastställda och innehölle bestämmelser därom och vilket företag jämväl skulle besörja själva arbetet.

Enligt vad vattenfallsstyrelsen meddelar erfordrades för närvarande icke något anslag, enär arbetet med Torröns andra reglering icke skulle omedelbart påbörjas utan vore beroende på särskilt beslut av intressenterna. Då avtalet innebure en förpliktelse för kronan att i samband med de blivande utbyggnaderna av kronans fall i Indalsälven gälda de på respektive fall belöpande andelarna av kostnaderna för företaget, erfordrades emellertid Kungl. Maj:ts och riksdagens samtycke till avtalets undertecknande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville efter riksdagens hörande bemyndiga vattenfallsstyrelsen att för kronans del underteckna avtal om Torröns andra reglering i huvudsaklig överensstämmelse med det ingivna förslaget.

Departements-
chefen. För kronan såsom ägare av betydande vattenfall i Indalsälven måste det givetvis innebära fördelar, därest för en måttlig kostnad regleringen av sjön Torrön kan ytterligare fullföljas. Enligt det framlagda förslaget skulle genom en sänkning av den nu gällande nedre dämmningsgränsen kunna vinnas en ökning av vattenföringen under lågvattenperioder med i medeltal 20 kubikmeter per sekund. Enbart för Stadsforsens kraftstation, som väntas kunna tagas i bruk på hösten 1939 och som utgör den första av kronans vattenkraftsanläggningar i Indalsälven, skulle detta innebära en kraftökning av omkring 4,300 kW. Då den å kronans vattenfall i Indalsälven enligt stadgarna för regleringsföreningen belöpande andelen av kostnaderna för den nu ifrågasatta andra regleringen icke beräknats till högre belopp än omkring 243,000 kronor, finner jag i likhet med vattenfallsstyrelsen kronans deltagande i den fortsatta vattenregleringen fördelaktig. Jag vill därför tillstyrka, att vattenfallsstyrelsen erhåller bemyndigande att för kronans räkning avsluta avtal rörande en andra reglering av sjön Torrön huvudsakligen i enlighet med det i ärendet ingivna avtalsförslaget, vilket icke givit mig anledning till erinran. Då kronan genom att ingå ett avtal av nu förevarande slag skulle binda sig för framtida utgifter, läser emellertid riksdagens medgivande härtill böra inhämtas.

Frågan om beredande av medel till bestridande av de med vattenregleringen förenade kostnaderna är icke i detta sammanhang aktuell, enär regleringen icke är avsedd att omedelbart påbörjas utan är beroende på särskilt beslut av vattenfallsintressenterna.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronan må för bättre utnyttjande av vattenkraften i Indalsälven i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder deltaga i en andra reglering av sjön Torrön.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.

Avtal.

Följande avtal träffas härmed emellan undertecknade ägare av strömfall i Indalsälven å sträckan Liten—havet, här nedan kallade delägarna, nämligen Äggfors Aktiebolag, Hissmofors Aktiebolag, Östersunds Elektriska Aktiebolag, Kungl. Vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och Kronan, Krångede Aktiebolag, Hammarforsens Kraftaktiebolag och Aktiebolaget Svarthålsforsen, ävensom emellan delägarna, å ena, samt såväl Indalsälvens Regleringsförening u. p. a., som ock Indalsälvens Vattenregleringsföretag, å andra sidan.

§ 1.

Delägarna förbinda sig härmed gent emot varandra att snarast möjligt ingå till Norrbygdens vattendomstol med ansökan om tillstånd till ytterligare reglerande av avrinningen från sjön Torrön genom ökad sänkning av sjön och utförande av därför erforderliga arbeten, allt i överensstämmelse med det förslag, som innehålles i en av verkställande direktören Nils Jakobson utförd utredning av februari 1937 med tillhörande bilagor och ritningar samt bilagda formulär till ansökan. Det företag, vartill tillstånd sålunda skall begäras, kallas i det följande »Torröns andra reglering».

Vad ansökningen innehåller skall, såvitt vårt inbördes förhållande angår, lända till efterrättelse såsom en del av detta avtal, oavsett om vattendomstolens utslag kommer att avvika från ansökningen.

§ 2.

Ledningen av målet och de fortsatta utredningar, som för detsamma kunna finnas erforderliga, skall omhänderhavas av Indalsälvens Regleringsförening u. p. a. och dess styrelse.

Delägarna skola till regleringsföreningen inbetala bidrag för täckande av hädanefter erforderliga kostnader för synemålet och därför erforderliga utredningar. Dessa bidrag skola fördelas på delägarna enligt följande längd, vilken är baserad på, att bidrag skall lämnas för nu outbyggd fallhöjd med 30 procent av bidrag för nu utbyggd eller under utbyggnad varande fallhöjd:

Delägare	Strömfall	Fallhöjd i m.		Bidrags- skyldighet i procent
		Utbyggd eller under utbyggnad	Outbyggd	
Kungl. vattenfallsstyrelsen	Kattstrupeforsen	—	3.01	—
	Skärhålsforsen	—	7.86	—
	Midskogsforsen	—	11.70	—
	Näveredeforsen	—	12.38	—
	Stuguforsen	—	5.07	—
	Svarthålsforsen	—	0.63	—
	Stadsforsen	¹⁾ 22.39	—	—
	Österåsforsarna	—	22.86	—
		22.39	63.51	—
Äggfors Aktiebolag	Äggforsen	13.8	—	—
Hissmofors A.-B.	Hissmoforsen	16.7	2.8	—
Östersunds Elektr. A. B.	Kattstrupeforsen	—	9.45	—
Krångede Aktiebolag ..	Krångedefallen	58.0	11.5	—
Hammarforsens Kraft A. B.	Hammarforsen	18.5	—	—
A. B. Svarthålsforsen ..	Svarthålsforsen	—	11.5	—
	Summa	129.39	98.76	—

¹⁾ I tabellen är tills vidare angiven den fallhöjd, efter vilken vattenfallsstyrelsen ingår i Indalsälvens Regleringsförening.

Bidragen skola inbetalas senast 30 dagar efter erhållen anmaning.

§ 3.

Delägarna skola under målets gång före dess överlämnande till dom söka överenskomma om regleringsplan med iakttagande av de bestämmelser, som enligt ansöknings föreslås för vattenhushållningen.

§ 4.

Därest delägare överläter fallhöjd i strömfall mellan Liten och havet eller fastighet, med vilken följer rätt till vattenkraft på samma sträcka, skall delägaren tillförbinda nye ägaren att uppfylla de förpliktelser, som enligt detta avtal ålegat delägaren för den överlätna fallhöjden eller fastigheten. Delägaren skall jämväl ansvara för att nye ägaren direkt gentemot regleringsföreningen och Indalsälvens Vattenregleringsföretag bekräftar sina sålunda åtagna förpliktelser.

§ 5.

Delägarna förbinda sig gentemot varandra att, sedan verkställbart tillstånd erhållits att genomföra Torröns andra reglering och det blivit avgjort, att företaget skall komma till stånd, besluta den ändring av de för Indalsälvens Vattenregleringsföretag gällande stadgar att i såväl § 11 andra stycket som § 13 första stycket orden: »vattendomstolens utslag den 4 april 1936» utbytas mot orden »gällande domstolsutslag» samt att besluta, att de sålunda ändrade stadgarna skola gälla även för Torröns andra delföretag och att Indalsälvens Vattenregleringsföretags styrelse skall utgöra styrelse även för samma delföretag.

§ 6.

Torröns andra reglering skall genomföras, när så påfordras av någon av dem, som äro skyldiga att omedelbart bidra till anläggningskostnaderna. De, som icke hava sådan skyldighet, hava icke rätt att påfordra regleringen.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, av vilka Indalsälvens Regleringsförening u. p. a. och Indalsälvens Vattenregleringsföretag tagit var sitt.
